

Соња Миловановић

КОШМАРИ ИДЕНТИТЕТА, ГАСТРОНОМСКИ ХАОС, НИШТА СТРАХА

(Драган Бошковић: *Ево ме!*, Суматра издаваштво, Београд, 2024)

Некадашњи „суноврат и слом”, катаклизмични сценарио који смо виђали у поезији Драгана Бошковића, догодио се у његовој актуелној књизи *Ево ме!*. То се могло и очекивати с обзиром на апокалиптичност као песникову поетичку константу, па није тешко претпоставити како ће, можда, након краха уследити нови почетак. Мање је, међутим, очекиван заједљив и циничан тон који одјекује међу почетним песмама, чини се доста снажније него што је то био случај у досадашњој поезији овог аутора. Субверзивност на којој она у основи почива и коју доследно испољава овде још је заостренија у „директном третману ствари” (Паунд) према друштвено-политичкој свакодневици, сајбер стварности и савременој српској поезији.

Низ кошмара обликује ову књигу: заједнице, културе, књижевности, интима, (ауто)поетике, песничког „ја”. Иронијски, песникова реч, на маргини јавне свести, долази последња, у онтолошком бива прва. Ту се, већ у наслову библијске и свакодневне објаве, налази свеколики расцеп. Расцеп у тоталности знака, сопства, колектива, бића. Пукотине се из песме у песму првог циклуса продубљују (*“One, two, three, four!”*), па ако смо мислили другачије, или се другачијем исходу надали, сурова истина је, говоре ови стихови, да историјским, националним или цивилизацијским искуством елементарни удес хуманог и хуманости нимало и ничим није превазиђен. Бука и бес данашњице, крвава Сава, изгубљени Београд, масовна медијска хипноза, морална отупелост, књижевна извештаченост – последице су инструментализације и индоктринације „трске која не мисли”. Ужасима историје и изгубљеним друштвеним оријентирима понор делује непремостив, а антрополошки песимизам незалечив.

Саркастично-ругалачки тон као став отпора и непристајања песник међутим није изговорио тек да би ангажовано звучао. Ангажованост ради ње саме најчешће бива испразна, посебно данас, када то може бити, рецимо у духу песама такође индикативног наслова, свака будала. У времену пак лажне демократичности мишљења, или унисоног певања, „политички некоректно” („како свака будала [...] зашто не бих и ја”) постаје поетички адекватно. Стога, када циничност и сарказам не долазе ниоткуда већ су књижевно-културно мотивисани, онда они значе и „један

степен више". Песнички дијалог са Црњанским у том смислу контекстуално је вишеструко важан, а започет је већ уводном песмом „Како свака будала има нешто да каже о Богу, зашто не бих и ја” која као песнички предлог има „Химну” Милоша Црњанског. Но како је у савременој српској поезији овај велики песник постао референтна „зараза” и тамо где по осећању света припада и тамо где никакве везе с њим нема, намеће се питање колико се и како унутар повесне па и књижевне заједнице он уопште разумева. То је, чини се, најдалекосежнији проблем који и у друштвено-ангажованом и у поетичком смислу поставља актуелна Бошковићева књига. С Васком Попом и *Рамонсима* у наставку, експлицитним питањем зашто човек жури да буде прасетина („Прасетина”), тај се став етички додатно заоштрава.

Али *Ево ме!* је као двострука објава уједно и двоструки песничко-хуманистички чин. Након шамара свим лажима, књига „окреће” други образ. Старозаветна суровост „око за око” продужава се у новозаветна искупљења („Како свака будала није луда Христа ради, зашто не бих био ја”), а галиматијас медијске „диктатуре” („Свакодневни блуз”) у болну исповест („Оно више од страха”) и литанију („Ево ме!”). Наспрам бунтовне, ова линија певања представља другу, искупитељску константу Бошковићеве поезије. Раскол се из средишта колективног помера ка његовим рубовима, ка обесправљенима и маргинализованима, изопштеним групама и појединцима. Док не дође до најинтимнијег („Ево ме!”), иде линијом спољашњег и унутрашњег трагизма, а „блаженствима” – тим постмодернистичким „помиловањима” у којима се открива Апсолутно – зацељује све оно што је, рекао би Јасперс, нецеловито, нездраво, патолошко. Драган Бошковић каталогски „миксује” библијске и модерне топосе, а ова необична комбинаторика, ауторова стилска специфичност унутар хоризоната како српске поезије уопште тако и њених савремених токова, читаоца увлачи у вртлог могућег и фиктивног („блажени они који не читају”, „Ориген и његова апокатастаза”, „Цар Душан што је похарао Константинопољ”, али и блажени чиповани, водоникова Тринити, бруфен...). У оквиру овог јединственог наративно-лирског мозаика, поема „Како свака будала није луда Христа ради, зашто не бих био ја”, у извесном смислу увертира за срастање реалног и чудесног у наредној и завршној „Ево ме!”, доноси један посебно необичан детаљ: стварне, поименце наведене ски-скакаче видимо као бића између реалног и нестварног, далеког и благог (опет Црњански!). Тако се претходни процепи егзистенције, хардкор доведен до граница пуцња, овим анђелским представама у њиховим етеричним прелетима чудном благошћу и чудом благице зацељују, доносећи нове узлете у не(с)познато.

Прави пак поетички мост између нихилистичке метафизике и виталистичког порива поезије Драгана Бошковића у књизи *Ево ме!* представљају песме кулинарке. Гастрономски дискурс и аналогија кувања и певања нова је поетичка димензија, при чему препознатљив меланхолично-иронијски образац „када бих био песник” преиначен у форму „када бих био кувар” добија и хуморну ноту: *Да ниси Боже мој ипак њишање исхране*, запитаће се Света Тереза. Рецептūra Бошковићеве песме рачуна на најнеобичније састојке, то је гастрономски хаос у ком се комешају и кључају заједно и они библијски („Покајте се, јер се приближило кулинарство небеско”), књижевни и поп-културни (Антигодини зглобови, Кафкине главобоље, Ленонове астигматичне очи), аутопоетички („када бих био кувар / зготовио бих једну своју

књигу; правио бих јела од људског света и костију / интимних жеља и испразних прича”). Али као што се песма тражи и не налази, тако ни савршеног јела нема, има само различитих укуса. То је спој „оног ништа себе и света, ништа поезије, злих помисли, страхова и бескрајних заноса”, песма која настаје ни од чега, и која проповеда „гастрономско и безукусно ништа”. Но управо такву песму песник дели као хостију, јер „песма јесте хлеб, и јесте алкохол, вода у кеси инфузије”.

У завршници књиге, након низа свакојаким расцепа, „оно ништа страха” се искусило, и понор се угледао. Поема „Ево ме!” је интимни кошмар у сусрет с лицем смрти. „Драму доласка” одражава хировитост исказа, психофизичко стање предочава фрагментима свести, полусвешћу, разговором ствари и предмета. Снажно искуство сопственог гашења, расплињавања песничког „ја” на низ „промашених” идентитета, метапесма, све оно немогуће и потенцијално постаје реално. Не само да је „рецимо” варијација „када бих био” већ оно јесте, фикцијско је исто што и стварно, између песме и егзистенције нема пукотине. Напетост песме, на крају, влада неки чудан мир.

Тематски и изражајно, бука и бес с почетка књиге полако се смирују док се савим не стишају чисто егзистенцијалним „плашим се” и шапатом Богородице: „Моли за Београд”. Ако смо слушали „мало нове песме”, оне „видовданске”, на крају чујемо *Ламенї наг Беоїрагом*, песником и собом. А целином захвата, распоном имагинације и доживљаја, књига *Ево ме!*, овећана Наградом „Биљана Јовановић” за 2024. годину, у новом облику, објединивши поеме и песме стандардног обима, потврђује оно о чему Драган Бошковић већ деценијама пева, поезију која нам казује „како патимо, уживамо и боримо се са животом” (Дилтај). Ево је!